

K e M vzw

Jonge mantelzorgers: ons een zorg?

Evelien Dekens & Dolf De Ridder

24 juni 2009

www.kenniscentrummantelzorg.be

Foto: Emy Elleboog

INHOUD

Inleiding

Definitie & Omvang

Verantwoordelijkheid & taken

Motieven

Impact

a) positieve invloed

b) belasting

Ondersteuning

Maatschappelijk debat

Besluit

INLEIDING

VERBORGEN ZORG = VERBORGEN IMPACT

- geslotenheid gezinnen
- geslotenheid samenleving
- evidentie & gewenning
- ik, mantelzorger?
- verschillende definities

DEFINITIE

Jonge mantelzorgers zijn schoolkinderen, pubers, adolescenten en jong volwassenen die opgroeien met een zorgbehoevend familielid die zij meer dan occasioneel verzorgen, waarvoor zij een bepaalde verantwoordelijkheid dragen of bij wiens zorg zij betrokken zijn.

zorgafhankelijk door: ouderdom, chronische ziekte,
lichamelijke of geestelijke
beperking, verslaving

OMVANG

Vlaanderen: GEEN CIJFERS!

Wel becijferd:

- VAD: 1/10 Vlaamse jeugd tot 15 jaar hebben ouder met alcoholprobleem
- Kopp-Vlaanderen: 550.000 kinderen ouders met psychische problematiek
- Similes: 800.000 kinderen (gezin)

Cijfers buitenland NIET extrapoleerbaar naar Vlaanderen

- NL 10%; UK 1,5%; VSA: 12% -18%; DL: à 1,5% = >200.000

VERANTWOORDELIJKHEDEN

- Jonge mantelzorgers bijna nooit enige en centrale mantelzorger
- Meisjes en allochtone kinderen en jongeren meer betrokken in zorg
- Voor sommigen af & toe, voor anderen de klok rond
- 'gaatjes opvullen' & 'in staat van paraatheid':
  - die taken opnemen die onvervuld gebleven zijn
  - waakzaam om op veranderingen te kunnen inspelen
- Uiteenlopende taken, vnl. huishoudelijke hulp en verzorging

TAKEN

- huishoudelijke taken (helpen met) poetsen, ...
- (medische) verzorging (intieme) persoonsverzorging, ...
- emotionele ondersteuning opbeuren, luisterend oor, ...
- oppas, gezelschap & begeleiding buitenshuis
- zorgen voor andere kinderen uit het gezin
- administratieve taken rekeningen betalen, ...

MOTIEVEN

Schoolkind	→ trots, fierheid
(Pre-)puberteit	→ verantwoordelijkheidsgevoel → besef dat zorgbehoevende persoon van hen afhankelijk is
Adolecenten	→ affectie → verhoogd normen- & waardenbesef
Jong volwassenen	→ onvoldoende onderzocht

Persoonlijke factoren:

- nood aan ondersteuning;
- wijze waarop jonge mantelzorger zorgsituatie ervaart;
- leeftijd van de jonge mantelzorger;
- plaats in kinderrij;
- soort zorg dat jonge mantelzorger verleent.

Situatiegebonden factoren:

- ernst van de ziekte/beperking(en);
- aantal beschikbare 'helpende handen';
- financiële situatie gezin;
- wijze waarop andere gezinsleden en zorgbehoevende persoon zorgsituatie ervaren.

IMPACT

POSITIEVE INVLOED	BELASTING (CATEGORIEEN)
positief zelfbeeld	psychische belasting
nauwere gezinsrelaties	fysieke belasting
sterk saamhorigheidsgevoel	relationele belasting
praktische vaardigheden aanleren	sociale belasting
vroeg volwassen zijn gevoel klaar te zijn voor 'het leven'	praktische belasting
begrip leren opbrengen voor situatie van anderen	

BELASTING

Psychisch:

- Zich zorgen maken/angst/onzekeerheid/verdriet over toekomst gezin, over zorgbehoevende persoon of diens gezondheidstoestand, over relatie ouders;
- zich niet goed in z'n vel voelen, laag zelfbeeld of zelfmoordgedachten hebben;
- bang zijn vader of moeder te verliezen;
- het idee hebben zich aan te stellen/zich schamen of schuldig voelen wanneer men over zorgsituatie en daarbij horende gevoelens spreekt;
- aandacht te kort komen, gebrek aan luisterend oor, eenzaamheid.

BELASTING

Fysiek:

- spier-, rug- en gewrichtspijn;
- uitgeput zijn;
- slecht slapen;
- spanningsklachten (hoofdpijn, buikpijn, ...).

Relationeel:

- karakterverandering zorgbehoevende persoon;
- ouders die hun ouderrol niet (meer) kunnen vervullen;
- verdraaiing van rollen tss ouders en kinderen;
- als klankbord naar buitenwereld fungeren.

BELASTING

Sociaal:

- weinig tijd voor hobby's & vrienden;
- sociale isolatie;
- uitblijvende schoolresultaten/schoolverzuim/
onvoldoende tijd voor huiswerk.

Praktisch:

- niemand beschikbaar om kind weg te brengen;
- voor jongere broers/zussen moeten zorgen.

BELASTING

Negatieve gevoelens tgv zorgsituatie kunnen ook op latere leeftijd naar nog boven komen!

- mindere relatie met ouders;
- zich verwaarloosd/misbehandeld voelen;
- gevoel dat men destijds van zich heeft laten 'profiteren';
- gevoel dat men destijds te weinig aandacht heeft gekregen.

MAATSCHAPPELIJK DEBAT

- Verwaarlozing en mishandeling?
- Eigen grenzen bewaken:
  - kan NIET van kinderen verwacht worden
  - horen ouders voor hen te doen
- Zolang ouders hun ouderrol kunnen vervullen, hoeft jonge mantelzorger niet slachtoffer van bijzondere gezinssituatie te worden.
- Wanneer ouders niet langer in staat zijn grenzen voor hun kinderen te bewaken, bestaat er een RISICO!
- Uitgangspunt: kinderen horen niet continu voor ouders te zorgen of verantwoordelijk gesteld te worden voor dagelijkse taken

MAATSCHAPPELIJK DEBAT

- Zorgbehoefte *an sich* → zelden aanleiding tot niet meer kunnen vervullen van ouderrol

! Combinatie: verslaving, financiële situatie, ...

- Hoe de positie van jonge mantelzorgers in gezinnen met een zorgsituatie bespreekbaar maken?

→ Stempel van verwaarlozing en mishandeling werkt contraproductief!

→ Wel noodzaak aan geschikte ondersteuningsvormen op maat van gezinssituatie!

ONDERSTEUNING

- Similes
- Kopp- & Koap-werking
- Brussenwerking voor broers & zussen van kinderen met beperking
- Brussenwerking Vlaamse Liga tegen Kanker
- KeM vzw

VERWACHTINGEN

emotionele ondersteuning

- lotgenoten
- professionele hulp- & zorgverleners

informatieve ondersteuning

- over ziekte en verloop ervan
aangepast aan leeftijd
- praktische informatie (verzorging)

respijtzorg

→ Au serieux, laagdrempelig & niet als probleem

BESLUIT

Gezinnen NIET stigmatiseren

Effectief positieve impact, maar helaas ook negatieve

Verborggenheid opheffen:

- beleidsverantwoordelijkheid;
- maatschappelijk debat openen;
- wetenschappelijk onderzoek;
- ondersteuningsprogramma's opzetten.

Jonge mantelzorgers: nieuwe belangrijke doelgroep

→ www.kenniscentrummantelzorg.be

Bedankt voor uw aandacht!

LITERATUUR

- de Veer A & Francke A (2008). *Opgroeien met zorg. Quick Scan naar de aard en omvang van zorg, belasting en ondersteuningsmogelijkheden voor jonge mantelzorgers*. Utrecht: NIVEL.
- Dearden C & Becker S (2004). *Young Carers in the UK: The 2004 report*. London: Carers UK.
- Metzinger-Blau S & Schnepf W (2008). Young carers in Germany: to live as normal as possible – a grounded theory study. Retrieved from the world wide web: <http://www.biomedcentral.com/1472-6955/15>
- Levine C e.a. (2005). Young adult carers: a first look at an unstudied population. In: *American Journal of Public Health*. Vol. 25 (11), pp. 2071-2075.
- Meijer AM e.a. (2008). Zorgen voor een zieke ouder. De relatie tussen mantelzorg, ziekte van de ouder en gedragsproblemen bij kinderen. In: *Kind en Adolescent: tijdschrift voor pedagogiek, psychiatrie en psychologie*. Vol 29 (4), pp. 208-220
- Visser-Meily J e.a. (2006). Mantelzorg bij CVA-patiënten, de gevolgen van een beroerte voor partners en kinderen. In: *Bijblijven: Cumulatief Geneeskundig Nascholingsstelsel*. 22, pp. 37-42
- Visser-Meily J & Tielen L (2004). Waar is mijn vader gebleven? Ondersteuning van ouders met een beroerte. In: *Maatwerk: vakblad voor maatschappelijk werk*. 05, pp. 20-23.
- Tielen L & Keesom J (2000). Zorgen voor een zieke ouder: hoe ver mag dat gaan? In: *VKMagazine: tijdschrift over kindermishandeling*. Vol. 14 (4), pp. 9-11.
- te Lintel Hekkert M & van Genderen A (2003). Kinderen van chronisch zieke ouders: verborgen zorgen! In: *Huisarts & Wetenschap*. 46 (6) mei-2, pp. 312-315.
- te Lintel Hekkert M & Schreuder-Goedheijt T (2002). Zonder morren je ouders verzorgen. In: *Tijdschrift voor Verzorgenden*. Jrg. 27 (11), pp. 38-41.
- Levrouw D (2009). Brussenondersteuning onder- of overschat? Kwalitatief onderzoek naar de betekenis van ondersteuning voor brussen van kinderen met een beperking in Vlaanderen. Onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent.
- Blomme M (2007). Doen wat je moet doen. Het verhaal van jonge mantelzorgers. In: *Weliswaar*. Nr. 78, pp. 27-29.
- Whyte A (2008). Innocence lost. In: *Nursing Standard*. Vol. 22 (33), pp. 18-19.
- Geeraerts G (2005). *Als je ouders drinken...* Perstekst Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen.
- Gezinsbond vzw (2008) *Focus op Thuiszorg: Opgevangen in eigen kring*.